

DVA IKONOGRAFSKA KOMENTARJA K ANTIČNI POEZIJI

ENEIDE con episodi significativi di Iliade e Odissea a cura di Mario Geymonat. Bologna, Nicola Zanichelli Editore, 1987. 690 str.

MARIO GEYMONAT, *I miti straordinari di Ovidio*. Milano, Ghisetti e Corvi Editori, 1987. 183 str.

Malokatera poezija je spodbudila nastanek tako številnih in tako imenitnih likovnih umetnin kot tri vrhunske stvaritve antične epike: Homerjeva epa, Vergiljeva Eneida, Ovidijeve Metamorfoze. V tem pogledu se lahko z njimi kosa samo še Biblija. Čeprav so to splošno znana dejstva, pa je vendar presenetljivo, kako redko so izdajatelji, prevajalci in komentatorji omenjenih pesnitev to okoliščino izkoristili za popularizacijo in poživitev interesa med širšim občinstvom, zlasti še med mlajšimi generacijami.

To vrzel skuša z dvema knjigama domiselno zapolniti Mario Geymonat, ki je filološki publiki sicer znan kot izdajatelj vzorne edicije Vergiljevih pesnitev v zbirki Corpus Paravianum (P. Vergili Maronis Opera, rec. Marius Geymonat, Torino 1973). Z vrhov filološke znanosti se je zdaj spustil v nižine popularizacije, ne tiste cenene, ki hlasta za komercialnimi učinki, temveč popularizacije v najzlahtnejšem pomenu besede, ki skuša bistriti in vzgajati okus občinstva in ob kateri se lahko tudi poklicni filolog marsičesa nauči. Poljudni značaj teh edicij se kaže v esejistično zasnovanih uvodih in splošnih opombah pod črto; s tem se ujema tudi popolna odsotnost latinskega oziroma grškega izvirnega besedila.

V prvi knjigi predstavlja Geymonat Vergiljevo Eneido, in sicer integralen tekst, vendar v prepesnitvah šestih različnih prevajalcev — treh filologov (Luca Canali, Giuseppe Albini, Carlo Carena) in štirih mojstrov italijanske pesniške besede (Vittorio Alfieri, Giacomo Leopardi, Giovanni Pascoli, Annibal Caro). Tako se je prireditelj spretno izognil nevarnosti, da bi nas prevod utrujal z monotonijsko enega samega prevajalca, obenem pa nam je dal slutiti, po kako različnih poteh so si poznejše generacije utirale pot v skrivnostni pesniški svet vidca iz Mantove; in seveda so različni tudi metrični vzorci, v katerih so se poskušali posamezni poustvarjalci — od priljubljenega laškega enajsterca do svobodnega verza ali ritmizirane proze.

Celotni Eneidi je dodan izbor najznamenitejših epizod iz Homerjeve Iliade in Odiseje, kjer je izbor prevajalcev in prepesniteljev še bolj pester, saj se pred nami zvrsti cel ducat imen — od standardnih, že skoraj „klasičnih“ Montijevih in Pindemontejevih prevodov — prek tako slovečih pesniških imen kot so Leopardi, Foscolo, Pascoli — do nobelovca Quasimoda.

Med prevedene odlomke je prireditelj vpletel 22 primerov kritične lektire („lettura critica“) — bodisi poglavij iz svetovne književnosti, ki jih je navdihnil Homer ali Vergilij, bodisi nekaterih najimenitnejših strani filološke in literarne kritike. Tako npr. beremo ob drugem spevu Eneide odlomek iz Shakespeareovega Hamleta „gledališče v gledališču“, kjer skupina potujočih igralcev odigra „Priamovo smrt“; ob tretjem spevu beremo Baudelairevo pesem „Andromaque je pense à vous“, ob četrtem spevu znameniti odlomek iz Avguštinovih Confessiones, kjer cerkveni oče opisuje, kako je v mladih letih točil solze nad usodo nesrečne Didone itd. Ob tem pa se vrstijo še drugačne, izrazito „kritične“ strani — od poglavja iz Lessingovega Laokoonta (kot komentar k drugemu spevu Eneide) do znamenitega Eliotovega eseja „Kaj je klasik?“, ki zaključuje pregled Eneide. „Kritično lektiro“ k Homerju pa predstavljajo poglavja iz Danteja, Montija, Wolfa, Schliemannja, Joycea.

Še bolj domiselno kot literarno-kritični pa je ikonografski komentar — in v njem je brez dvoma največja odlika in prednost tega dela. Pred nami se zvrsti 75 črno-belih in 64 barvnih reprodukcij, na njih pa neizčrpno bogostvo likovnih stvaritev, ki so se navdihovale od Homerjevih in Vergiljevih verzih — od anonimnih risb grških vaznih slikarjev — prek helenističnih miniaturnih skulptur, rimskih reliefov in mozai- kov iz pozne antike — do živobarvnih miniatur iz srednjeveških rokopisov. Toda to je šele nekakšna predigra, nato se šele začne resnični triumfalni pohod Iliade, Odiseje in Eneide v zakladnico evropskih upodabljalčijih umetnosti. Znamenite homerske in vergilijanske epizode „komentirajo“ takšni mojstri čopiča in dleta kot so Raffaello, Tizian, Tiepolo, El Greco, Carracci, Rembrandt, Rubens, Bruegel, Matisse.

Podobno kot predstavitev Eneide je zasnovan tudi izbor iz Ovidijevih Metamorfoz, ki obsega 18 najznamenitejših zgodb. Tudi tu prireditelj ne pušča besede enemu samemu prevajalcu, ampak nam Ovidijevo mojstrovino približuje po posredovanju petih različnih besednih umetnikov — od humanista Andrea dell' Anguillara (1561) — prek arkadijskega pesnika Bondija (1806), carduccijanca Berninija (1933) — do nobelovca Quasimoda (1959) in proznega prevajalca Bernardinija Marzolla (1979). In vzporedno z besedilom se pred nami zvrsti tudi cela galerija slikarskih in kiparskih mojstrov — od Berninija, Carraccija, Tiziana, Tiepola, Bruegela — do Pabla Picassa in Salvadora Dalija.

Obe Geymonatovi ediciji si lahko vzamemo za vzorec, ki bi se ga splačalo posnemati tudi v našem okolju in smiselno obogatiti z zakladi iz naše kulturne dediščine, ki jih ni malo — od anonimnih gobelinov na ptujskem gradu — prek Valvazorjevih bakrorezov k Ovidijevim Metamorfozam (Ovidii Metamorphoseos Icones, 1680, zdaj dostopno tudi v reprintu, 1984) in Robbovega vodnjaka z Narkisom na dvorišču ljubljanskega Magistrata (ok. 1740) — do neoklasicističnih upodobitev Franca Kavčiča (1762—1828), provokativnih ilustracij Marija Preglja k Sovretovim prevodom Homerja (1950 oz. 1951) in grandioznega kiparskega cikla „Tragos“ Stojana Batiča (1984).

Sprejeto

27. VIII 1988

K. Gantar,

*Filozofska fakulteta,
Ljubljana.*

WOLFGANG J. PIETSCH, *Friedrich von Hagedorn und Horaz. Untersuchungen zur Horaz—Rezeption in der deutschen Literatur des 18. Jahrhunderts. Studien zur vergleichenden Literaturwissenschaft Bd. 2.* Georg Olms Verlag, Hildesheim — Zürich — New York 1988. 230 str.

Horacij je skozi stoletja odločilno sooblikoval evropsko kulturno zavest. Toda nikoli ni bil njegov vpliv tako velik in odmeven kot v 18. stoletju, na prelomu klasicizma in razsvetljenstva. Profila vodilnih literarnih osebnosti tega obdobja ni mogoče zarisati brez upoštevanja Horacijevega Pisma o pesništvu, brez odmevov metrike in motivike Horacijevih od in satir. Pomislimo samo na imena kot so Alexander Pope v Angliji, Nicolas Boileau v Franciji, šola t.i. „horacijanskih pesnikov“ v italijanski knježevini Este, Lukijan Mušicki v Srbiji itd. Vzporedno s tem se tudi v nemškem kulturnem prostoru pojavi cela plejada pesnikov, pri katerih se harmonično prepletajo prvine bukoličnosti, anakreontike in horacijanstva.

Najpomembnejši predstavnik te pesniške smeri v Nemčiji je hamburški pesnik Friedrich von Hagedorn (1708 — 1754), pri katerem je dobila horacijanska prвина najizrazitejše razsežnosti. Čeprav se ta „horacijanska“ usmerjenost Hagedorna v nemških literarnih zgodovinah že dolgo omenja in poudarja, pa si doslej še noben raziskovalec ni zastavil vprašanja, v čem je pravzaprav bistvo Hagedornovega „horacijanstva“, kako globoko je preželo njegovo poezijo, kakšne odmeve je zbudilo pri njegovih sodobnikih, pri nemškem občinstvu in pri poznejših nemških pesnikih.

Ta vprašanja si zastavlja in išče nanje odgovore Wolfgang J. Pietsch v svoji razpravi, ki je nastala iz doktorske disertacije, predložene pred tremi leti graški univerzi. Avtor sistematično zasleduje pojave „horacijanstva“ v Hagedornovi poeziji od njegovih „zunanjih“ do bolj notranjih in ponotranjenih pojavnosti. Na zunaj se kaže ta pojav predvsem v pogostnem citiranju Horacijevih verzov v Hagedornovi zasebni korespondenci in v prevodih posameznih Horacijevih pesmi in satir, ki jih pesnik nato organsko včlenjuje v svoje pesniške zbirke. Seveda to niso standardni prevodi v današnjem pomenu besede, temveč prepesnitve, ki presenečajo s svojo domiselnostjo in izvirnostjo. Posebno zanimivi sta dve varianti Hagedornove prepesnitve slovite Horacijeve „kraljice od“ Donec gratus eram tibi (C. 3, 9). Ena od teh prepesnitev presaja Horacijevo motiviko v eksotični orientalski svet, namesto